

ТАКІ РІЗНІ МАЛЮКИ

ДИТИНА - «СІРНИЧОК», «ВОСЬМИНІЖКА», «ЧЕРЕПАХА», «МІМОЗА», АБО ЯКИЙ ТЕМПЕРАМЕНТ У ВАШОЇ ДИТИНИ?

Будь-яка дитина неповторна у своїх проявах. Особливого колориту її життєдіяльності надає темперамент. В основі його лежать нервові процеси, особливості вищої нервової діяльності. Мозок керує поведінкою дітей. Однак, хоча функції його у всіх нас майже однакові, але протікають вони в більшості по-різному. Неповторність малюка залежить від фундаментальних властивостей нервових процесів, таких, як **збудження і гальмування** і їх трьох основних властивостей: сили, врівноваженості, рухливості. Всі ці властивості у різному поєднанні один з одним складають основні чотири типи вищої нервової діяльності дитини, чотири темпераменти дітей, які визначаються з самого народження].

Розглянемо ці властивості. Під **силою** розуміють функціональну витривалість всіх нервових клітин і їх здатність витримувати як довготривале, так і короткотривале, але значне збудження, не гасячи його гальмуванням. Сила проявляється в працездатності дитини і втомлюваності малюка, а також у сприйнятливості дитини до навколишнього світу.

Коли малюк невтомно поглинає невичерпну інформацію, не відволікаючись від неї, ми говоримо про сильний тип вищої нервової діяльності у дитини.

Коли дитина дуже швидко втомлюється від сприймання навіть невеликої за обсягом інформації, відволікаючись від неї, говорить про слабкий тип вищої нервової діяльності.

Сила процесу гальмування проявляється і тоді, коли малюк зосереджується на початій діяльності і може стримувати себе, відмовляючись від різних небажаних вчинків.

Друга властивість — це **врівноваженість** процесів збудження і гальмування. Звичайно, ознакою врівноваженості у дітей є одна і та ж є сила процесу

збудження так і процесу гальмування.

Малюк з достатньою врівноваженою нервовою системою чітко, терпляче і ритмічно, без виплеску емоцій і різних відволікань доводить до кінця все те, що розпочав.

Коли дитина не врівноважена і в неї переважають процеси збудження чи гальмування, про ритм в діяльності не йдеться. Вона то, граючись, легко долає складні вершини, то застигає біля підніжжя пагорбу, не знаючи як піднятися на нього. Вона то може все, то не може нічого.

Третя властивість — **рухливість** основних нервових процесів, тобто здатність збудження і гальмування швидко змінювати один одного. Завдяки рухливості дитина може скоро адаптуватися до всього, легко переключатися з одного виду діяльності на інший.

Коли ж нервові процеси у дитини не рухливі, а інертні, вона пристосовується до нового лише ціною великих зусиль. Такі діти важко адаптуються до колективу.

Всі ці якості в різному поєднанні і створюють тип нервової діяльності дитини, особливості темпераменту людини і стиль її пристосування до навколишнього світу.

I тип - сильний, врівноважений, рухливий - сангвінічний темперамент (сангвінік).

Дуже життєрадісна дитина, любить, щоб життя навколо неї було ключем. З нею цікаво і легко. Сангвінік легко йде на компроміс. Без будь-яких ускладнень знаходить спільну мову з дитиною або дорослим. Легко адаптується до нових умов. Сангвінік легко «включається» в будь-яку діяльність і ще легше може «виключатися» з неї, якщо вона їй неабияк надоїсть. Така дитина без зусиль засвоює вікові навички.

В три роки вона обслуговує себе. Її рухи впевнені, точні. Мовлення виразне, швидко, з жвавою мімікою і жестами. Як правило, швидко засипає, добре спить і просинається з усмішкою, яка цілий день не сходить з обличчя. А якщо і сумує, то короткочасно і недовго. Така дитина — джерело оптимізму. Їй, зазвичай, суджено бути лідером.

Таку дитину називають «восьминіжкою», настільки колоритна її натура, її часто можна побачити у різних місцях, може тому і «восьминіжка»; вона шукає нових вражень, розпочаті справи завершувати не любить.

II тип - сильний, врівноважений, інертний - флегматичний темперамент (флегматик).

Малюк-флегматик не терпить поспіху. Він робить все так неквапливо, ніби йому відпущений черепаховий вік, і, рухаючись черепаховими кроками, ніяк не може зрозуміти, куди спішити, а головне, навіщо.

Рухи флегматика повільні, в середовищі дітей відрізняється спокоєм, який може межувати з байдужістю.

Всі види діяльності така дитина здійснює лише перевіреними способами. І навіть тривала діяльність малюка практично не втомлює, настільки точно він вміє розрахувати свої сили. Флегматик робить все ґрунтовно, монументально, наполегливо підкоряючи ціль і долаючи всі перешкоди. Своїх рішень не змінює, а якщо треба відстояти їх, проявляє максимум впертості. Така дитина

дуже стійка щодо зовнішніх подразників, її важко вивести з себе.

Малюк-флегматик завжди стриманий, здається нам малоемоційним, товстошкірим. Однак почуття його глибокі і постійні. Він дуже відданий близьким і друзям, хоча друга знаходить з великим трудом.

Малюк не за віком миролюбивий і за можливості відхиляється від боротьби, не любить ризику. Мовлення в нього повільне і невиразне, без жестів, міміки і спалаху емоцій. Слова нерідко відокремлюються тривалими паузами, хоча активний словник не відрізняється від норми. Така дитина засинає швидко, але після сну весь час ходить сонна, в'яла, ніби невиспана.

Всі вікові навички у малюка-флегматика зазвичай формуються з трудом і дуже довго, але і надовго, тому важливо, щоб дитина відразу набувала правильних навичок, бо переучувати її дуже важко.

Флегматики дуже повільно при звичаються до нової обстановки, їм потрібно достатньо багато часу, щоб адаптуватися у новому колективі. Флегматики бояться всього нового, не люблять перемін.

ІІІ тип — сильний, нерівноважений, з переважанням збудження — холеричний темперамент (холерик).

Мабуть, цей темперамент — один із найяскравіших темпераментів дитини, який часто приносить батькам багато клопоту. І в той же час дивними особливостями такого темпераменту наділені всі діти. Малюк-холерик завжди колоритний, рухливий, моментально реагує на будь-які виливи, загоряється, немов сірничок, була б іскра. А іскрою може бути все. Його енергія невичерпна і витівки незмірні. Він не може бути бездіяльним, поряд з ним завжди все «кипить».

Його рухи поривчасті, різкі. Він за натурою — командир і постійно конфліктує з своїми ровесниками, хоча не може без них жити. Йому завжди потрібні сподвижники і глядачі, самотність для нього нестерпна. Холерик не вміє чекати і приборкувати свої бажання. Йому потрібно все зразу і негайно.

Вся діяльність у холериків — уривками, то з непередбаченими спадами, то з вражаючими всіх підйомами. Мовлення холерика відривчасто швидко, з ковтанням окремих слів, однак воно дуже виразне і емоційне.

Як правило, холерики сплять неспокійно, їх переповнюють враження подій дня. І засинають через це з трудом.

Ці діти швидко пристосовуються до багатьох атрибутів нового колективу і дуже довго -- до вимог освітнього закладу. Вони легко змиряються з будь-яким словесним осудом, але не в силах перенести, коли мета покарання - позбавлення свободи. Свободолюбство їх безмежне.

ІV тип - слабкий - меланхолічний темперамент (меланхолік).

Цих дітей можна порівняти лише з оранжерейними мімозами, настільки вони чутливі. Ранімо реагують навіть на голос людини: спробуй його підвищити — і така дитина зразу в плач. Запаси сліз в них невичерпні, адже меланхоліки всього бояться, інколи здається, що і самих себе, тим більше чогось нового, особливо нових людей і обстановки. Вони сором'язливі, боязкі, нерішучі. Майже не вірять у свої сили, задовольняються роллю тіні. Будь-який з них зациклюється на невдачах і покарання сприймає як трагедію. Вони дуже вразливі, часто ображаються, здавалося б, на дрібнички. їм важко

сконцентрувати увагу, будь-яка діяльність для меланхоліка — робота, робота, від якої він миттєво втомлюється. Такий малюк, навіть граючись, втомлюється.

Як правило, діти-меланхоліки легко засвоюють вікові навички, але навички їх нестійкі. Рухи їхні невпевнені, бідні і часто метушливі. Мовлення тихе, але інтонаційно виразне. Така дитина дуже довго готується до сну, але засинає швидко, просинаючись бадьорою і веселою.

Меланхолікам надзвичайно складно адаптуватися до дитячого колективу. Під час адаптації у них у всьому регрес.

Меланхоліки дуже чутливі і чуйні — це притягує до них.

Про темперамент дитини ми можемо судити, щоденно спостерігаючи за малюком: за мовленням і ходою, звичними позами і характером рухів, за ставленням до гри, до своїх друзів і просто до дітей і по тому, як Ваша дитина спить, як засвоює вікові навички, як адаптується до нової обстановки, як радіє, як сумує.

Практично навряд чи можна знайти «чистого» флегматика, холерика сангвініка чи меланхоліка — адже чистих темпераментів в природі майже немає. Однак у всіх людей якийсь один обов'язково переважає.

Не плутайте характер з темпераментом. Характер формується протягом життя. Він створюється вихованням і культивується ним. а темперамент Ви не створите.

Поради від психолога

САНГВІНІК

Для жвавого, рухливого, невгамовного сангвініка корисним буде щире і співчутливе ставлення. Сухий педантизм, грубість, лайка, різка і зверхня посмішка викликають у нього роздратування, впертість, підвищення агресивності, бажання протидіяти, боротися. На таких дітей дуже добре впливає живий приклад, тому доцільно цим скористатися, аби позбутися в них небажаних рис і зміцнити позитивні форми поведінки.

ФЛЕГМАТИК

Дитина-флегматик — малорухлива, млява, з апатичним обличчям, занадто спокійна, терпляча, ніколи нікого не образить. Але якщо сангвінік або холерик одразу ж дають вихід своїм негативним почуттям, то флегматик має тенденцію до накопичення негативної емоційної енергії, яка в будь-який час може вибухнути спалахом агресії. Стосовно такої дитини потрібна енергійна наполегливість, вимогливість і послідовність, але не груба, не крута, її постійно треба тримати в стані неспокою, за допомогою різних цікавих навчальних і виховних засобів переборювати лінощі й апатію, заохочувати до рухливої діяльності.

ХОЛЕРИК

Дитина-холерик у колективі намагається встановити свої порядки,

вимагає підкорення собі. Сміливість, гарячковість дитини-холерика доводить його до ризикованих вчинків. Педагогові буває важко впоратися з такою дитиною, бо група нерідко підпадає під його вплив. Тут покарання бувають неефективні, а ласка, лагідність чи поступки в цих випадках просто недоречні. Педагог має ставити тверді, послідовні й незаперечні вимоги.

МЕЛАНХОЛІК

Дитина — меланхолік переважно похмура, серйозна, нервова, сумна. Вона усе бачить у темних тонах, нікому не довіряє, постійно незадоволений, на все і на всіх скаржиться. Її дратують жарти, бо сприймає їх як насмішки. Таких не долюблюють не тільки сторонні люди, а й рідні. Проте справедливий і доброзичливий педагог може чимало зробити для виховання такої дитини. Найдоцільніше, тут залучати таких дітей до участі у спільних колективних заходах, заохочуючи дружно і доброзичливо ставитися до них.

ЯК ПРАВИЛЬНО ВИХОВУВАТИ ДІТЕЙ В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД ОСОБЛИВОСТЕЙ ТЕМПЕРАМЕНТУ

Як краще виховувати сангвініка?

— Намагатися виробити в нього стійкі інтереси.

— Вчити терпінню, наполегливості, доводити справу до кінця.,

— Як можна більше заохочувати за моральні вчинки.

— Викорінювати недбайливість і поверховість при виконанні завдань.

— Враховувати, що життєрадісність, товариськість і оптимізм сангвініка здатні обернутися зворотньою стороною медалі і стати джерелом легковажності і непостійності дитини .

Як краще виховувати флегматика?

— Намагатися виховати допитливість та ініціативність.

— Вчити, як правильно переключати увагу при виконанні різних доручень і як раціонально розподіляти час.

— Не дратуватися його черепащачим темпом, а вчити діяти швидше, використовуючи для цього різні життєві ситуації, заняття, гру.

— Вчити повніше виражати емоції і почуття: як радіти, співчувати, жаліти когось, бути добрим.

— Прищеплювати навички спілкування і розвивати комунікабельність.

— Грати з ним в ігри, де необхідні швидкість рухів, точність, спритність, і заохочувати, коли він добре виконує правила гри.

- Будь-якими способами розвивати кмітливість і уяву дитини.
- Слідкувати за тим, щоб якнайменше він був інертним, в'ялим; весь час підштовхувати його, інакше в'ялість може перетворитися на лінощі, а врівноваженість почуттів — на їх убогість.

Як краще виховувати холерика?

- Спрямувати його наденергію на корисні справи.
- Вчити обмірковувати свої рішення, оцінювати резерви своїх сил.
- Виховувати наполегливість і витримку.
- В зачатку гасити будь-які прояви агресивності,
- Необхідно добирати такі ігри, де б зміцнювалися процеси гальмування (спокійні, в яких все залежить від уваги і потрібний тільки мінімум емоцій).
- Не забувати, що безпосередність холерика нерідко виливається в нетактовність і зачіпає самолюбство людей. Холерика необхідно вчити ввічливості,
- Холерика не варто вмовляти, він реагує звичайно тільки лише на прямі вимоги батьків.

Як краще виховувати меланхоліка?

- Не вимагати від меланхоліка того, що він не в змозі виконати. Накази уповільнюють його діяльність.
- Намагатися підтримати його, бути ласкавішим, за необхідності — допомогти, не висловлюючи докорів у несаможитності,
- Вчити, як треба долати сором'язливість, боязкість, викорінюючи невпевненість у собі.
- Підтримувати його самостійність.
- Виховувати в ньому ініціативність, товарицькість, довірливість і сміливість, віру у себе.
- Вчити безстрашності, допомагати позбавлятися страхів.
- В жодному випадку, навіть з найкращих намірів, не лякати дитину.
- Намагатися викликати більше позитивних емоцій, яскравих вражень, вчити «по-філософськи» підходити до невдач, негативних оцінок, розчарувань.